

Valomerkki-toimintamallin ohjeet ja toimintaperiaatteet

Varsinais-Suomen Valomerkki-toimintamallissa noudatetaan yhteisesti sovittuja toimintaperiaatteita. Tavoitteena on kohdata nuori ja huoltaja arvostavasti, tukea avointa keskustelua ja puuttua nuoren päihteidenkäyttöön mahdollisimman varhain.

1. Vapaaehtoisuus

Valomerkki-keskustelu on nuorelle ja huoltajalle vapaaehtoinen. Keskustelusta voi kieltäytyä ilman seurauksia. Kieltäytymisestä tai keskustelun peruuntumisesta ei tarvitse ilmoittaa Soihtuun.

2. Nuori keskiössä

Valomerkki-keskustelun lähtökohtana on nuoren kuuleminen ja tukeminen.

- Kerro nuorelle heti alussa, miksi ollaan koolla ja että tarkoituksena on tukea häntä.
- Kerro, että haluat erityisesti kuulla nuoren oman näkemyksen.
- Anna nuoren puhua ensin ja huoltajalle mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä tämän jälkeen.
- Pidä katsekontakti nuoreen ja anna hänelle aikaa vastata.
- Jos nuori on hiljainen, voit jutella ensin arkisista asioista ja sanoittaa, mitä huomaat nuoressa.
- Pyri aitoon vuoropuheluun.

Jos huoltaja puhuu nuoren puolesta, voit esimerkiksi sanoa:

"Odotetaan hetki ja kuunnellaan, miltä nuoresta tuntuu."

3. Turvallinen ja syyttelemätön keskustelu

Pidä keskustelu rauhallisena, rentona ja kunnioittavana. Valomerkki ei ole kuulustelu eikä kysymyslista, joka täytyy käydä mekaanisesti läpi.

- Älä syyllistä tai moralisoi.

- Kuuntele, mitä nuori ja huoltaja kertovat, ja tartu tilanteessa olennaisiin asioihin.
- Nuori voi tuntea häpeää, syyllisyyttä, ärtymystä tai epävarmuutta. Anna näille tunteille tilaa.
- Keskity siihen, mitä tilanteesta voidaan oppia ja miten voidaan ehkäistä sen toistuminen.
- Puutu syyllistävään tai epäasialliseen puheeseen.
- Jos keskustelu kärjistyy, pysähdy ja sanoita tilannetta. Voit esimerkiksi kysyä:
"Huomaan, että olet vihainen. Haluaisitko kertoa miksi?"
- Tarvittaessa keskustelu voidaan keskeyttää ja sopia uusi aika.

4. Yhteinen ymmärrys

Varmista, että kaikki osallistujat ymmärtävät, miksi keskustellaan, mistä keskustellaan ja mitä keskustelulla tavoitellaan.

- Älä oletta, vaan kysy ja tarkenna.
- Rohkaise nuorta ja huoltajaa kysymään, jos jokin asia on epäselvä.
- Käytä tarvittaessa tulkkia.
- Kohdenna kysymykset kaikille osallistujille ja varmista erityisesti nuoren näkemysten kuuleminen.
- Huomioi erilaiset kulttuuriset tavat suhtautua päihteisiin, vanhemmuuteen ja viranomaisiin.

5. Luottamuksellisuus

Valomerkki-keskustelu on luottamuksellinen. Kerro nuorelle ja huoltajalle, miten keskustelussa syntyviä tietoja ja muistiinpanoja käsitellään.

Valomerkki-keskustelulomakkeeseen tehdyt muistiinpanot ovat salassa pidettävää tietoa. Perhe saa lomakkeen mukaansa. Jos lomaketta ei haluta säilyttää, se tulee hävittää tietosuojarokassa, ei paperinkeräyksessä.

Jos keskustelussa tulee esiin erittäin vakava asia, kerro avoimesti, jos tilanteesta on lain mukaan tehtävä esimerkiksi lastensuojelu- tai rikosilmoitus.

6. Päihteiden käytön vähentämisen ja raittiuden tukeminen

Valomerkki-keskustelun tavoitteena on tukea nuoren hyvinvointia ja ehkäistä päihteidenkäytön jatkumista.

Jos nuori tai huoltaja vähättelee päihdekokeilun haittoja:

- pysy rauhallisena
- kuuntele ja kysy
- vältä väittelyä
- kerro oma huolesi rauhallisesti.

Voit kysyä esimerkiksi:

"Näetkö päihteidenkäytössä jotain haittoja tai riskejä?"

Tavoitteena ei ole osoittaa toisen näkemystä vääräksi, vaan auttaa nuorta ja huoltajaa pohtimaan tilannetta ja sen mahdollisia seurauksia.

7. Nuoren ja huoltajan välisen vuorovaikutuksen tukeminen

Valomerkki-keskustelussa tuetaan nuoren ja huoltajan avointa ja rakentavaa keskustelua.

- Anna molemmille tilaa kertoa oma näkemyksensä.
- Rohkaise kuuntelemaan toista ilman syyllistämistä.
- Kysy tarvittaessa suoraan: *"Mitä ajattelet tästä?"* tai *"Miltä tämä sinusta tuntuu?"*
- Jos keskustelu kärjistyy, rauhoita tilannetta ja auta osapuolia kuulemaan toisiaan.
- Auta perhettä löytämään rakentavia tapoja puhua päihteistä, rajoista ja luottamuksesta.
- Vahvista huoltajan mahdollisuuksia tukea nuorta ja asettaa tarvittavia rajoja.

Jos perhe tarvitsee muuta tukea, ohjaa heidät sopivien palvelujen piiriin.

8. Varhainen puuttuminen

Valomerkin tavoitteena on puuttua nuoren päihteidenkäyttöön mahdollisimman varhain ja ehkäistä käytön jatkumista.

Valomerkki-keskusteluun ohjataan nuoria, joilla on ensimmäinen tai ensimmäisiä alkoholikokeiluja eikä nuorella tai perheellä ole muuta ilmeistä tuen tarvetta.

Jos keskustelussa selviää, että:

- päihteidenkäyttö on jatkunut pidempään
- nuorella on huumeiden tai päihdyttävien lääkkeiden kokeiluja
- tai nuoresta tai perheestä herää muu merkittävä huoli,

toimi paikallisen toimintamallin mukaisesti. Ota tarvittaessa yhteyttä Soihtuun ja arvioi yhdessä jatkon tarve. Tarvittaessa tee uusi lastensuojeluilmoitus.

9. Yhteistyöllä eteenpäin

Nuorisotyöntekijän tehtävä Valomerkki-keskustelussa on olla nuoren tukena ammatillisena aikuisena. Nuorisotyöntekijän ei tarvitse ratkaista kaikkia nuoren tai perheen tilanteita itse.

Nuorisotyöntekijä ei ole keskustelussa hoitaja, sosiaalialan ammattilainen tai terapeutti.

Kun nuori tai perhe tarvitsee muuta tukea:

- hyödynnä kunnan, Varhan ja järjestöjen palveluita
- ole matalalla kynnyksellä yhteydessä Soihtuun
- arvioi yhdessä, millaista tukea nuori tai perhe tarvitsee.

Jos keskustelussa herää huoli nuoresta tai perheestä, ole matalalla kynnyksellä yhteydessä Soihtuun ja arvioi yhdessä jatkon tarvetta: [Asiakas- ja palveluohjaus Soihtu](#)

Oman alueen hyvinvointia ja arkea tukevia palveluita löytyy myös [Hyvinvointiopastajasta](#).